

AUREL DUMITRAȘCU

CARNETE MARO

JURNAL INEDIT

1980¹

București, 16 iulie 1980

NORII²

Ai început să citești o carte pe care o căutai de câteva săptămâni, citiseși lucruri alese despre ea. „Norii“ de Petru Creția. O citești. Sincopele dintre cuvintele lui P. Creția ar trebui să-ți ușureze lectura. Și totuși nu se întâmplă așa. O carte scrisă numai despre cer, despre nori și lumină, te caută s-o citești, este incitantă. Dar ție nu vrea să-ți spună prea multe. O citești cu oarecare plictis. Poate și pentru că în fața cerului nu ți-ai prea pus întrebări. El nu-i un teritoriu de invocație. Așa e pentru tine. Cerul este o muțenie cu care ne-am obișnuit. Norii sunt un fel de veșminte pierdute de trupul unei femei frumoase. Și-ncă nu toți norii. O carte despre nori este o tentație. Cred că un orășean o citește altfel. Ca o eliberare. Tu nu.

Învățat cu nebunia muntelui, cu lumina care învață pe cei răi ce-i blândețea – lumina de acolo din munți, în fața acestei cărți rămâi fără entuziasm. Și poate că nu e nevoie de cuvinte pentru a putea iubi cerul.

În aceste zile ți-e dor de munți. Ai vrea să te întorci acolo, să nu fii săcâit de nimeni. Este foarte posibil să se întâmple acest lucru. O pădure prin care mai poți rămâne cu o spaimă și cu o liniște este un loc la care trebuie să te întorci.

---

¹ Caietul 3.

² Se referă la ediția publicată de editura „Cartea Românească” în 1979.

CRISTINA FELEA³, MARIANA MARIN⁴
+ RADU CĂLIN CRISTEA⁵, MIRCEA CĂRTĂRESCU

În dimineața lui 13 iulie 1980, duminică, în Gara de Nord, când tocmai sosiseși de la P. Neamț, te reîntâlnești cu Cristina F. Puțin rătăcită, parcă derutată de ambiguitatea acestui oraș, mergea la Mariana M. (căreia tu-i scriseseși o scrisoare în primăvara acesta, fără să știi că e căsătorită).

Cristina exprimă, pentru tine, un fel de deal mutat într-o apă dulce, în mijlocul ei. Are o sfială de fetiță și priviri de copaci amenințați de furtună. Nu ți s-a părut niciodată cutremurător de personală, dar se detașează de limbuție printr-un bun-simț remarcabil. La première vue.

Mariana M., care te-a invitat seara la ei, este indiscutabil una din cele mai frumoase femei care scriu poezii. A venit în stație după tine, era seară, avea o rochie lungă și cineva i-a spus „fata lui Jeny“ când a cumpărat țigări. Un calm deosebit, o reală propensiune pentru instaurarea liniștii crezi că ar putea împiedica un război cu farmecul ei. Soțul ei, Radu Călin Cristea, nu e mai puțin frumos decât ea. Doi din cei mai frumoși oameni pe care i-ai văzut stând împreună. Radu pare temperat, dar suficient de comprehensiv pentru a pune la punct pe cei care vor să-i demonstreze ce deștepți sunt. E cazul lui Gh. Iova⁶, un „prozator“ enervant care era acolo. Cu Radu și acel Iova – ați jucat cărți spre dimineață. Te-a impresionat strâmb apetitul lui Iova pentru „Havana Club“, un rom foarte tâmpit.

Mircea Cărtărescu, subțire, cu ochi curioși și zâmbet detașat, ți s-a părut din regnul tău. Nu prea vorbești, dar suficient de bine-dispus să umple orice gol cu poezie, risipindu-ți definitiv gândul acela auzit de la alții: c-ar fi cam prezumțios, etc. Crezi că e vorba doar de o imensă încredere în rostul poeziei, în poezia pe care o scriești astăzi voi. „Ieșirile“ lui Mircea C. sunt neînsemnate pe lângă poezia sa, indiscutabil originală, crezi că și de valoare.

Inimitabilele lui „Georgice“ pe cine n-ar fi încântat?!

Noapte cu oameni frumoși!

PETRE STOICA ȘI DANIEL CORBU

În aceste zile ai citit ultimele două cărți de poezie ale lui Petre Stoica: „Un potop de simpatii“ și „Copleșit de glorie“. Balcanismul șugubăț al acestui poet (care crezi că este un original în poezia noastră de azi) își urmează drumul. Dincolo de râsul-plânsul poemelor sale este, de fapt, o mare liniște, o mulțumire de colină bine văzută de lumină. Dar în Petre Stoica există (cel

---

³ Cristina Felea (n. 31 martie 1959) – prozatoare și traducătoare. Fiica poetului Victor Felea.

⁴ Mariana Marin (1956 – 2003) – poetă reprezentativă din „generația literară '80“ („Generația în blugi“)

⁵ Radu Călin Cristea (1955 – 2020) – critic literar, scriitor, eseist și jurnalist. La acea vreme era soțul Marianeii Marin.

⁶ Gheorghe Iova (1950 – 2019) – prozator, poet și eseist.

puțin și mai ales în ultima-i carte) și o dramă care face „lucrări periculoase“. Domesticitatea limbajului dumisale este, asimilată cu atenție, și un țipăt. Și cum unele neputințe se înving greu, Petre Stoica și le învinge țipând în timp ce se ia în răs.

Fără a confunda universurile poetice, azi ai convingerea că tonul poemelor lui Daniel C. este în 90 % din ele al lui Petre Stoica. Și spui aceasta repetându-ți în minte multe din poemele sale.

EXAMENE

Aștepți să iasă Georgette de la proba scrisă la gramatică. De fapt ieșise mai înainte. Privești femeile din jur, rezemat de un stâlp, pe Pitar Moș. Iată una blondă, cu cozi, cu sâni mici, ascunși sub o rochie ca un maldăr de frunze îngălbenite răscolit de vânt. Are ochii frumoși ca un cer sub care se coace mult grâu. Nu-i înțelegi gleznelor dar sunt albicioase, are și unghiute colorate. Roșu închis. Ți-amintești (de ce?) un cascador care mușca o femeie de fese, cu plăcere. O dolofană, simandicoasă, cu pălărie de paie, sigur cu meditari, îi explică mamițicăi ce și cum a dresat în sala de examen. Ea primește zâmbete și e fata mamei, și e lăsată și la o înghețată, ție-ți vine să scuipi, n-o faci, te uiți la un băiat frumos și mai citești câteva cuvinte despre nori.

Femeile frumoase au inventat vântul. Filologia este o grădină în care în loc de corcoduși umblă sâni aromitori și mădulare de nebunie. Cuvintele dintre aceste arome nu au importanță.

Între o femeie și o femeie-filolog, la urma urmei, nu e nicio diferență.

E vară, nu prea știi să vorbești despre femei. Îți și lipsesc.

București, 17 iulie 1980

ECHIPA NAȚIONALĂ DE FOTBAL

SAU DESPRE NESIMȚIRE

15 iulie 1980. Cuplaj fotbalistic pe „23 August“. Nu mai fuseseși niciodată la meciuri mari pe stadioane mari. În primul meci: F.C. Magdenburg – F.C. Argeș, 3-1. Sau înfrângerea unei echipe de nătăfleți care nu pot pune nici măcar un stop. Dobrin, pe drept cuvânt supărat pe anonimul tehnicii coechipierilor, n-a mai vrut să joace-n repriza a II-a.

Apoi: Dinamo Tbilisi – Echipa națională a României 2 - 0. Fără idei, o adunătură de „lovitori“ de mingi, cei 11 din echipa României au jucat leapșa.

Covaci, acest antrenor bun de dat la câini, fuma taciturn „sous les huénes des spectateurs“. Atâtea mii de oameni se duc la fotbal și ca patrioți, nu ca simpli privitori, iar 11 mocofani își bat joc de mii de oameni, de numele unei țări. În seara de 15 iulie 1980 ți-ai dat seama că de

prea multe ori ne amăgim din prostie. O prostie pe care o credem dragoste. Poate fără să vrem. Dar asta nu e o scuză. Și tolerând o nesimțire (nesimțirea fotbaliștilor din lotul A) nu înseamnă decât a adera la acea nesimțire. Există atâția oameni așezați pe scaune, „ajunși“, încât nu întâmplător nu doar fabricile merg deseori prost, ci până și distracțiile, fotbalul, muzica. Este stupid. Și nu știi ce pot schimba cei mulți când părerile lor și așa nu prea contează în fața scaunelor tâmpiților îmbuibați, cu post.

Pe vreme de mare căldură, departe de munți, absolut toate gândurile-ți sunt rarefiate și nu poți ajunge la o stare mai clară, la o profunzime demnă de un „îndrăgostit“ de valoare.

Buc., 18 iulie 1980

ÎMI PLAC

Ploile, călătoriile perpetue, femeile frumoase și deștepte, zilele liniștite prin pădurile pline de spaime, artele făcute cu seriozitate, florile care nu se îngrozesc în fața ruginii, oalele vechi, copiii, adolescentele care se îmbujorează dar nu pleacă, cireșele și portocalele, muzica lui Rahmaninov, pivnițele pline de cărți prăfuite, prietenii nebunatici, profiterolul, sâni mici, generoșii, delta, comuniștii adevărați, fotbalul, Nadia și toate patinatoarele, poeziile care au ceva aforistic în ton, Marilyn Monroe, folk-ul și muzica pop (rock), cascadorii, caii, de Chirico, pâraiele cu ferigi pe margine, răcoarea, săracii, albastrul ceruleum, picioarele și burta Lămâitei, albele care iubesc negri, râpele și munții cu stânci, pisicile, apa izvoarelor, cerbii, femeile leneșe de atâta frumusețe, dezordinea din ordine, ideile îndrăznețe, pădurile mari, Sulina, peștele, revistele ilustrate, timbrele, singurătatea, discotecile, tenisul, pielea femeilor, amintirile, nebunia copilăriei, inocența, încăpățânații cu argumente, certurile spirituale, străzile, perele, galeriile de artă, fotografiile, etc.

Câtă viclenie îți trebuie ca să te gândești într-o zi ce-ți place! Și câtă sinceritate ca să discerți! Dar gustul este o chestiune personală.

Buc., 18 iulie 1980

NU-MI PLAC

D-zeu, burghezii, rujul la femeile încă femei, zilele prea calde, proștii și mitomanii, cuvintele pornografice, fetele de bani gata, fricoșii, sectele religioase, popii, banii, iarna, profesoarele necitite, nespălații, casele împrejmuite cu ziduri sau garduri prin care nu se vede nimic, muzica ușoară românească, ion dolănescu, naziștii, curvele, înjunghierea mieilor, grăsanii, părul creț

la bărbați, ciclul la femei, pix-urile, zgârçii, moartea, carbidul, restaurantele de pe țărmul mării, mirosul gaițelor moarte, șerpii și păianjenii, primarii, lingăii, milițienii, nunțile, poezia lui Ioan Alexandru, prejudecățile, ușile închise prea bine, cravatele, părul prea mare dintre picioarele femeilor, inelele, aurul, mirosul lumânărilor, puștile, negustorii, CEC-urile, militarii, miresele, revista „Luceafărul“, poezia scrisă la evenimente, hârșăitul pantofilor pe ciment, Napoleon și Hitler, stelele, apele prea adânci, copiii fricoși, răii, alcoolul, w.c.-urile publice, limbuții fără argumente, casele fără cărți și flori, căciulile, goarneau, jocurile de cărți, bigoții, rasiștii, argintăria, lacătele, numerele de telefon, bețivii, mașinile, pensionarii, ziaristii fără curaj, coșurile de gunoi, vânătorii, castelele, înmormântările, adunările festive, ședințele, mașinile aglomerate, oamenii care merg prea încet, florile de plastic, centurile, ciorapii supraelastici, perversii, babele, ceasurile, etc.

Cu câtă solemnitate poți enumera tare multe fapte care-ți displac!

Le enumeri chiar puțin înciudat!

ION HOREA

În redacție la „România literară”. Constantin Țoiu, cu privirea fixă, dând senzația de ramolit, cu pipa în gură, trăgând ritmic din ea, cu o anumită lene. Ion Horea și-a ieșit înainte. Amabil. Îl doare capul. Va pleca la Sovata. „România literară“, crezi – și i-o spui –, nu poate publica pe cei tineri.

Cu barba mai scurtă decât la Suceava, tare singur între problemele sale, și-a lăsat sentimentul că un redactor este mai mult o complezență și tot mai puțin o personalitate. Amabilitatea exagerată te lasă cu îndoieli. Într-o vreme când ne plictisim și de aer, oamenii care ne „acostează” prea des ne par niște obișnuințe pe care le scuzăm aprobând tot ceea ce ei spun.

?

Cred că nu sunt un om sănătos! Când sunt în munți doresc să plec, să plec odată, sătul de capete seci, dornic de umblet, de nebunia orașului, de plictiseala lui, etc. În oraș fiind, doresc să măntorc în munți, dorința aceasta chinându-mă cu neîndurare, multe ore din zi, aproape până la lacrimi.

Dacă toată viața vei dori mereu să pleci, iar plecând vei simți nevoia să te întorci, te întreb: unde îți vei mai găsi locul?

Buc., 20 iulie 1980

CONSTANȚA BUZEA

Puțin derutată de manuscrisul tău. Dar tocmai de aceea și prea amabilă, se pare. O privire blândă, poate cel mai frumos lucru la ea, dar amabilitatea-i excesivă în fața unui manuscris care o derutează și o încurcă în opțiunile ei o face să-ți pară drept o estetică nepusă la punct. Ți-a vorbit mai mult, reținuse drept adevăr ceea ce îi scriseseși nu de mult: „că diferențele dintre oameni sunt numai diferențe de posturi“. Inofensivă, calmă, ironică fără a fi caustică, parcă mulțumită de inerția muncii pe care o face, Constanța Buzea ți-a dat și sentimentul că e o femeie singură, pe care o țin în viață mai mult niște amintiri puternice, decât realitatea actuală a condiției sale.

Citea un volum al lui Dorin Sălăjan; și spunea că e „foarte slab“. M-a întrebat dacă-l cunosc. Nu, desigur. Crede că manuscrisul tău ar trebui citit mai ales de Hurezeanu, Vasiliu, Stoiciu – prietenii tăi, „a rebours un peu“ decât de poeți de vârsta ei.

Dar aceasta „învățătură“ nu era decât un refugiu din posibila imposibilitate de a se pronunța asupra impertinenței din unele din poemele tale.

Ți-a cerut poezii pentru „Amfiteatru“. I-ai lăsat, spunându-i că, de fapt, nu crezi în apariția lor, ceea ce a surprins-o, dar n-a replicat.

P. Neamț, 23 iulie 1980

„Ce soir je voudrais dépenser tout l'or de ma mémoire“.

P. Reverdy

vivre

De un timp vorbești cam mult și nu scrii mai nimic. Toate secăturile fac așa. Iată un motiv ca să fii suficient de îngrijorat. Și să iei măsuri asupra spiritului tău. Când se sfârșește mirarea dintr-un poet, atunci acel poet moare. Este necesar să te bați ca să rămâi mereu **în** uimire și **cu** uimire.

REVERDY

Citești Pierre Reverdy. O poezie cu ușile închise, un fel de epifanie coruptă într-o pușcărie, poate chiar între zidurile unei biserici. O citești ca și cum ți-ai inventa frica din fața unor uși

după care știi că nu vei da de liniște. E ca și cum ai umbla pe un drum pe care ai vrea să te convingi de ceva, dar aerul e violentat de țipete necunoscute, de voința unor alte întâmplări, și mereu rămâi cu sentimentul că n-ai început ceea ce, de fapt, ai **văzut** că începi. Reverdy are multe versuri în care violentează imaginea, versuri în care asociațiile metaforice sunt necontrolate, un anume teribilism salvat de unele versuri liniștite din jur.

Tot mai fără bani. Căutându-ți ceva de lucru. Dar fără suficientă convingere. E ca și cum ai vrea să-ți vinzi casa, dar peste un minut trebuie s-o răscumperi cu orice preț. Adrian e la fel de pauper ca și tine. Dar aproape totul e salvat de indiferența și ironia cu care depărtezi clipele de gravitate.

În clipele când nu ai nimic, socialmente vorbind, dar poți exista citind și comentând poezie, mai mult ca oricând îți dai seama că, într-adevăr, poezia ar putea schimba lumea, că ar putea-o salva, pentru că indiferența cu care te ajută să treci peste răul din jur este o indiferență profund constructivă. Seamănă cu un inventator de speranță dar nu cu o amăgire terorizantă prin repetare.

Fără a ști ce vei face în viitoarele luni, în aceste zile exiști ca o sfârșire care știe că e necesar să renască.

PLOAIA

A plouat și ai umblat singur pe străzi. Înțelegi mai bine așa de ce Noica spunea despre Eminescu că era o „haimana sănătoasă”. Fără ca hoinăreala să fie o substituie din social, fără ca mintea să nege riscurile existenței, accepți realitatea ca pe o pădure bătută de grindină. Gravitatea căreia te „dă” ploaia este ca un fel de „reîncarnare” în încredere, în poezie, în profunzime.

ORAȘUL

În orașe, întotdeauna, ai timp să-ți închipui cum ai fi fără munți. Străzile se prelungesc într-un fel de cuvinte spuse cu șiretenie, și se pare deseori că un capăt de stradă este capul unui om, o minte cuprinsă de solitudinea în care apare ceața. Spectacolul străzii este fascinant! Numai acest spectacol a născut vagabonzii, golanii. Dar să nu tragem la răspundere toate obiectele!

Pleci întotdeauna pe străzi fiindcă ele exprimă o solitudine învinsă, o generozitate care nu-ți pune întrebări, căreia nu trebuie să-i pui întrebări.

DE LA O VREME

De câțiva ani
poezia se stinge
mai repede ca oricând

Am observat
că versurile noi
publicate în reviste
putrezesc
după două trei ceasuri

poetii morți
sunt repede uitați
cei vii
scot din ei
în grabă
cărți noi
de parcă ar vrea
să umple cu hârtie
o gaură

În parc despre
soacra sinuciderii sau despre
soacra incendiului fără vinovați
așteptarea uliului într-o bucată
de cer sau nașterea mâniei
în ochiul copilului
se vorbește la ora aceasta de seară

despre toboșarul pustiu de sunetele

[frumoase]

nimicnicie e dragostea făcută

în fața statuiilor / să îngâni ai

putea nemișcarea aerului

ai putea o! înțeleptele întârzieri

de epistole...

Minutele în care rămâi prin parcuri, cu o carte în mâini, nu sunt decât o încercare de constatare a neruperii tale cu bibliotecile – aceste indiscutabile iubiri ale ființei tale.

Strada este o șansă de a scăpa de pereții goi ai blocurilor – aceste monstruoziități de beton, un fel de cuști în care se pierde tare mult din puterea de a iubi. Blocul este un mod de a deveni pervers și egoist, un semn de nerușinare. Nu discutăm necesitatea lui, ci doar încătușarea zilnică a omului născut, de fapt, altfel, în alt loc, poate pentru alte respirații. Orașul rămâne o oboseală care nu știe să se sfârșească, un fel de comoditate care de fapt ne dezumanizează. Dar nu te poți substitui orașului dacă ești învățat cu lenea și nebunia. Îmi închipui acești oameni plini de probleme, risipiți, prin aceste uriașe cutii de beton, ca niște obiecte pierdute.

Femeile au învățat să se dezbrace mai ales în casele cu etaj, precum și să se uite prin uși întredeschise, prin gaura cheii. Oare de ce mirosul w.c.-urilor din blocuri îți dă senzația că dincolo de perete trăiesc alți viermi?

Magazinele nu-ți spun mai nimic, dar privești curios minuțiozitatea cu care locuitorii aleargă (și aleg) după obiecte pe care le pot îngămădi în vitrinele de la parter și de la etaj.

Ești sigur că scrii despre oraș și fiindcă deseori îți arată pauperitatea în care o duci, e vorba de bani – desigur.

Pentru că un oraș nu va avea niciodată puterea să învingă inima unui om ca tine, un asemenea hutin și refuzat senectuții.

„Doar la atâta e bună suferința; te face poet.“

PAVEL DAN

UN GÂND CU PAVEL DAN

Citești „jurnalul“ lui Pavel Dan, singur, în camera 5 a unui cămin pentru cei care parcă mai sunt fără căpătâi.

E seară, o să plouă din nou, Adrian e la fabrică, masa e plină de cărți (iată un semn că totuși, între acești pereți trăiesc oameni rari), citești jurnalul lui Pavel Dan și te regăsești în viața și zbuciumul acestui nenorocos, îi semeni acestui vântură-lume și vântură-idei. Citești cuvintele lui și simți că unii oameni dac-ar vrea să știe cum ești tu, ar fi suficient să citească jurnalul lui Pavel Dan.

P. Neamț, 24 iulie 1980

SCRISOARE TÂRZIE

DORIN TUDORAN

Am început, iubito, să m-aplec
sub litere, ca un hamal bătrân,
mi-s ochii numai sânge; dacă plec
tu șterge-mi fața cu un pumn de fân.

Am început, de mult, să par
ceea ce vorba mea cuvântă,
pe tâmplă-mi – obosit altar –
port raza lunii totdeauna frântă.

Am început, iubito, să mă-nclin
sub o lumină rece și subțire;
de mă mai afli, șterge-mă cu in
muiat în apa fără de mâhnire.

DUPĂ-AMIAZĂ

Adrian s-a dus la fabrică. El exprimă, deseori, o provincie de care nu te poți despărți. Dintre toți prietenii scriitori sau ne-el este cu siguranță cel mai adâncit în tine, cel mai greu de pierdut.

În oraș te-ai întâlnit cu Emil Nicolae. V-a invitat la o bere. Care a fost coniac, până la urmă. Niște clipe bramburite prin târg, repetatele cuvinte „Vreau să merg acasă!“ apoi hotărârea de a pleca la orele 16. Și nu pleci. Pentru că Mitică Sauciuc nu vine acasă. Și nu aveai cui să-i lași cheia.

Citești consistentul volum de poeme al lui Dorin Tudoran: „Pasaj de pietoni“. Inconsecvența lui Tudoran de la o carte la alta este totuși, absolut remarcabilă în bine. Și această carte ultimă justifică un poet. Foarte multe poeme demne de orice antologie a poeziei noastre contemporane.

E drept, sunt și multe texte – „experiență“, dar rămân interesante toate. Ieri ai citit un volum de „Poeme“ de Tadeusz Różewicz în traducerea lui Radu Mareș.

Excelent acest poet, excelent!

Câtă bucurie îți lasă o carte de poezie bună!

Termini și ultimele scrisori din „Jurnalul“ lui Pavel Dan. P. D. a avut vână de mare scriitor, păcat că moartea suprimă multe posibilități ale posibilelor capodopere.

La 18 ori ultimul autobuz spre Borca. Vrei să pleci. Cum? Cui să lași cheia?! Ai plecat.

Borca, 26 iulie 1980

MARIANA T., TU ȘI ADVENTIȘTII

La București, undeva în Cișmigiu, ai stat câteva ore cu Mariana T., ultima mare deziluzie care ți se relevă. Începuseși chiar s-o iubești, ți-a trimis într-un timp câteva cărți rare pentru care nu știai cum să-i mai mulțumești: Dylan Thomas și Kavafis. Și brusc o scrisoare mistică. Întâlnirea cu ea a decurs ca un proces la care se râde și se plânge. Deja-ți ieșise din suflet. Dar voiai să vezi cum se „explică“ un orbit de misticism. Ți-a povestit ce e cu adventismul, faptul că ei se roagă direct lui D-zeu, că nu acceptă intermediari: cruci, icoane, lumânări. Fata aceasta aparent liniștită și a realității era de fapt o inconștientă cu idei fixe. Există o grămadă de întrebări la care nu avea ce-ți răspunde, evita asta prin cuvintele: „Dar eu îmi explic totul prin d-zeu“. Cu un fel de ființe îți poți pierde cumpătul. Dar ai evitat aceasta prin ironie. Nu poți înțelege de unde această prostie inoculată în frica din om, încât să ajungi să-ți irosești existența în rugii puerile, în alte vieți, detestând „ce-a ajuns lumea“ – dar nefăcând nimic pentru schimbarea ei. Mariana T. spunea că-n fiecare vineri seara se duce și se roagă acolo (undeva prin Popa Nan),

iar sâmbăta nu muncește, pentru că se țin în două rânduri ore de rugăciune, dimineața și seara. Te și invitase acolo. I-ai răspuns: „Păi dacă vin, mă-mbăt și vă bat pe toți!“ Sila, pentru a nu deveni violentă, o canalizezi afară din tine prin ironie.

Advenștii pot spune oricând „Eu sunt altfel“. Dar incongruența în care își mișcă ideile, cu serioase lacune în filozofia elementară, aparenta puritate cu care gândesc lumea, dar îi contestă victoriile – deși se bucură de ele, nu-i fac în ochii tăi decât niște hărțuieli ale prostiei și nesimțirii. Oricum, în acest veac, cu atâtea imense revelații științifice, a te scufunda în mocirla dumnezeiri este un semn de acută nesimțire.

Mai înțelegi pe misticii de cândva care nu aveau prea multe dovezi pentru a-și explica realitatea și fenomenele ei, dar azi este stupid să-ți învelești capul în cenușă și să ai idei fixe. I-ai scris că nu mai poate exista niciun fel de relație între voi, urându-i să ajungă în ceruri (cum dorea), călare pe d-zeu. Poate c-ar trebui să-ți alegi mai cu atenție prietenii. Nu trebuie să le mai dai ocazia să-ți releve, de fapt, o imbecilitate crasă.

NADIA COMĂNECI, GENIUL

EI ȘI NESIMȚIREA ALTORA

Olimpiada. Americanii, R.F.G., Canada, Japonia, China și multe alte țări au refuzat să participe în semn de protest pentru invazia sovietică din Afganistan (iată un gest imperialist!). Evident, în condițiile absenței prea multor sportivi de deosebită valoare, rușii au ocazia să pună mâna pe cât mai multe medalii, eventual pe toate. Concursul de gimnastică feminină. Echipa noastră a fost dezavantajată de la tragerea la sorți, fiind repartizată într-o grupă fără rivale. Arbitrele le-au dat note mai mici decât meritau, iar seara, când au intrat echipele U.R.S.S. și R.D.G., notele au crescut brusc, incredibil, deși evoluțiile respectivelor gimnaste nu meritau așa ceva.

Când s-a decis titlul olimpic la individual compus, milioane de oameni au așteptat jumătate de oră pentru ca să se anunțe nota Nadiei la bârnă (9,85!), deși evoluase excelent, astfel că titlul a fost acordat Elenei Davidova, o gimnastă bună dar nici pe departe de talia Nadiei.

Un ziarist străin spunea pe drept: „Voi ați fost slabi la al V-lea aparat: culisele“.

Dar ce idee de competiție mai poate avea un sport în care niște copii (pentru că ce sunt aceste minunate gimnaste decât niște copii) sunt furați de niște oameni mari meschini, ruși – în cazul de față, după ce acești copii au tras cu dinții 4 ani de zile pentru a putea fi la înălțime la un concurs de talia Olimpiadei.

În concursul pe aparate, absolut notată mai puțin decât merita, în timp ce gimnastele sovietice aveau și clipe de dezechilibrare în execuții și erau notate totuși cu note mai mari, Nadia reușind totuși să câștige două medalii de aur (la bârnă și sol – ultima medalie câștigată după ce echipa noastră a depus o contestație, acceptată, aur primind și Nell Kim) și una de argint.

Ai mai spus și alteori: este minunat să fii compatriotul unei fete minunate cum e Nadia! Chiar dacă porcii și hoții, fie ei ruși sau altceva, încearcă să fure ca la drumul mare, noi ne alăturăm grupului de români din sala Olimpiski, care scandau: „Nadia, tu ești cea mai mare stea”.

Și imnul țării umplându-ne ochii de lacrimi de emoție și bucurie!

REVENIREA

Din nou în munți. Și imediata schimbare în tornadele din sufletul tău. O răcoare imensă, ploile, recăpătarea lucidității, dorința de a scrie, reintrarea în ierburi ca-n cărți, nopțile blânde, nelănțuite de spaime și transpirație. Trebuie să încerci un lucru pentru a te simți mai bine în munți: să vorbești cât mai puțin cu cei ce nu merită, sunt prea mulți oameni aici care nici „bună-zia” nu merită.

Asculți muzică toată ziua, urmărești Jocurile Olimpice, ai timp de meditații.

Borca, 27 iulie 1980

„Și munții-s prea mari. De aceea se nasc singurătate.”

IMANTS ZIEDONIS

Minute în șir ascuți ploaia, o privești. Este ora de purificare. Epifania. Picăturile acelea trec prin tine. Trec prin tine ca printr-un cer. Ora de purificare. Copacii mustesc, sunt un fel de copii care se trezesc, cu privirile umezite. Într-o vară de demult ai stat sub un tei. Cu tata. Ploua cu găleata. El avea o pelerină cauciucată, cu o glugă mare. Te băgaseși între pelerină și tata. Simți și acum mirosul pelerinei, apa care ți se scurgea pe obraji, liniștea tatei. Poate că stând sub un tei, cu tata, demult, pe o ploaie dumnezeiască, ai avut revelația poeziei din tine, nebunia naturii care aleargă prin tine.

Începi prin a fi uimit. Și când se face seară scrii. Este unica definiție posibilă a poeziei. Și poate chiar a ploii.

S

Adică este camera pustie, cărțile obosite, cornul de cerb sângerând în el, muzica se ascultă pe ea însăși. Adică plouă și soarele a fugit în cortul țiganilor. Adică părul este o însurare, și sângele o furtună, și căldura o casă, nebunia există în toți. Vine căprioara cu carne de lup. Vine drumul

cu diligență-n porthart. Se fură norii între ei. Cireșele se coc și încep să râdă. În iulie se dau premii pentru uitare. Adică este camera pustie, cărțile obosite. Revistele ilustrate îi amăgesc pe copii. Cei mari le privesc și cred că lumea e o revistă îngrămădită.

Trupul adolescenței este un foc aprins care nu știe să ardă. Să mori iubind, pentru asta n-ai decât să fi trecut prin furci. Dar înainte să fi trecut numai prin dragoste. Toate scrisorile să fie împrăștiate prin cameră. Liniștea este o minciună a întunericului. Ziua este un război al gurii. Poate doar înserarea – ca prag – ne dă sentimentul că suntem vii, că depășim o stare pentru a accepta alta, că ne despărțim de o întrebare pentru a inventa o iubire, că uităm o rană pentru a visa o frumusețe.

Televizorul fără sonor, câte nu-i poți face unei mașini, unei iluzii, unui chibrit!

Apoi scoți rochia înfășurată pe un trup. Numai așa se contestă statuile, numai așa se poate plânge-n cuvintele mute. Se retrag marginile. Casa se ascunde în trupul ei. Tu o cauți. Cineva trece pe drum și fluieră. Porțile deschise de curioși scârție. Marii îndrăgostiți seamănă cu marii singuratici.

Ce e o iubire fără spaimă, ce e o înserare fără mângâieri?! Trup de șarpe să nu săruți, poți însă oricând muri lângă trup de femeie. Poți înjura cerul pentru o bucurie de care numai nu te bucuri în miezul înserării. Și nu înjuri. Taci. Îți spui că o femeie este o bucată din tine. Apoi se face frig în tot ce e rău. Numai bucuria voastră continuă ca o muzică. Iubești cu curiozitate, iată un semn că nu te poți plictisi. O văgăună în plus în pielea ei – o descoperire tulburătoare pentru cel mult prea învățat cu pustiul. Și atingi fiecare colț al femeii ca și cum ai umple o zi dogoritoare cu oaze.

Dacă ți se va cere să nu mai iubești trebuie să ceri să te-mpuște!

Borca, 28 iulie 1980

ZIARELE, AGENȚIILE

După măgăriile arbitrelor la concursul de gimnastică de la Olimpiadă, ziarele lumii, agențiile de presă relevă:

FRANCE PRESSE: „Nadia Comăneci își începe exercițiul la paralele. Peste un minut, publicul este edificat... „Zâna de la Montreal“ este gata să-și asigure propria sa succesiune la Moscova. Un 9,95 încununează o desfășurare impecabilă, fără urmă de ezitare, fără cea mai mică slăbiciune. Dar aceasta nu este nimic. Peste 20 de minute, pe bârna lată de 10 cm – aparatul care i-a adus gloria canadiană – este și mai bine. Și, în sfârșit, nota 10, prima decernată de patru ani la cel mai înalt nivel.“

„Tragerea la sorți a ordinii de trecere pe la aparate nu a fost efectuată în prezența tuturor membrilor Comitetului Executiv, așa cum prevedea regulamentul.“

„Pentru observatori pare limpede că Nadia Comăneci nu a fost avantajată pe ansamblul turneului!“

DEUTSCHE PRESSE AGENTUR: „Nadia – personajul principal al acestei drame, bună de jucat pe scenă – a stat împietrită timp de o jumătate de oră. Nu s-a clintit nici când aurul, considerat sigur i-a fost smuls din mâini.“

D.P.A.: „Politica înțepăturilor a continuat prin aceea că tocmai la românce tabela electronică de afișaj a lucrat deja de la primul aparat cu atâta întârziere încât echipa a ajuns în criză de timp.“

„De fapt, regina de 18 ani a gimnasticii ar fi trebuit să se afle singură în frunte după exercițiile impuse. Însă arbitrajul a trecut peste o greșeală făcută la bârnă de Natalia Sapoșnikova și i-a dat cu generozitate 9,95.“

„De pe acum este incontestabil că Nadia Comăneci, puștoaica devenită femeie, este cea mai impresionantă apariție la probele de gimnastică de la Moscova.“

ASSOCIATED PRESS: „Un spectator a strigat la jumătatea programului, încercând după cât se pare să-i abată atenția.“ (Nadiei, la bârnă, în prima și a concursului)

NELLI KIM: „Nadia Comăneci este astăzi cea mai bună gimnastă din lume.“

OLIVER MARGOT de la „MIRROIR SPRINT“, PARIS: „Arbitrajele tendențioase, inexacte, față de valoarea exercițiilor au stabilit ierarhiile olimpice. Dominate de subiectivism și interese care n-au nimic cu sportul și spiritul olimpic, arbitrele au dat în multe cazuri note neconforme cu valoarea exercițiilor, au nedreptățit pe multe dintre gimnaste, între ele aflându-se și româncele, și în primul rând Nadia Comăneci. Ei i s-a luat titlul olimpic la individual compus atunci când a concurat la bârnă și când meritase o notă mult mai mare decât cea pe care a primit-o.“

„L'ÉQUIPE“ din 24 iulie: „Româncele erau așteptate de arbitre ca la colț de codru.“

„Aceste finale ne-au lăsat în multe momente un gust bizar.“

P. Neamț, 31 iulie 1980

RĂZLEȚE

În două zile treci pe la Raveca Păștinaru pe la Centrul de librării. În a doua zi (după ce-n prima îți procurase „Creanga de aur“ a lui Frazer) îți mai oferă, pe gratis, câteva cărți bune: „Omul precar și literatura“ – Malraux, „Nichita Stănescu“ – Ion Pop, John Wain și Romain Rolland (un volum în franceză, vechi, cu eseuri). Pe oamenii care-ți dăruiesc cărți sfârșești prin a-i iubi. Pentru că deseori cărțile exprimă absolut tot ceea ce nu poți trăda niciodată.

Postul de metodist de la Clubul tineretului impune discuții cu atâția locuitori cu posturi pe la U.T.C. sau comitetul municipal de partid încât ți se face silă și vei renunța. Ei au parcă întotdeauna 15 minute la dispoziție pentru a aglomera lucrurile spre neîncredere și spre a-ți spune că, de fapt, „problema depinde și de tov. X...” care, vezi bine, are scaun mai înalt, astfel că ajungi la punctul în care-i dai dracului în gând, adică renunți. Sunt prea mulți limbuți care știu să stea pe scaune dar nu rezolvă niciodată nimic, poate și pentru că nu-și trăiesc viața implicându-se, ci doar ASISTĂ.

Lecturi din „Epifanii” a lui Imants Ziedonis, un leton care este frumos când își dă foc prin idei și monoton când vrea să explice ce este interiorul unei idei (părerii).

Ai văzut femei frumoase în oraș. Dar erau ca licornele, fără miros. Parcă te-ai fi uitat la stele. Și stelele nu-ți spun niciodată prea multe, poate și fiindcă nu exprimă nicio dorință din cele pe care le ai.

Mitică Sauciuc n-a reușit la drept. E a VI-a oară când dă. Un om care vrea să demonstreze că nu e un mediocru? Nu știi. Dar era pregătit anul acesta. Ucigașă nu e căderea, ci faptul că sufletul lui se pregătise într-un fel de certitudine: că intră, că astfel scapă de cinismul fabricii. Gândul că încă un an va învăța o anumită mizerie a fabricii este, de fapt, singura adevărată durere.

Ars doloris – și câți nu încercăm doagele ei!

Georgette. N-a reușit. Și totuși câtă seninătate exprimă această „schiloadă” volubilă, tandră, pustie, aglomerată!

Camerele puțin măturate sunt un fel de agonii care te rănesc. Ca de exemplu cea în care stă Adrian acum. Mizeria îți anulează orice tendință de a fi profund în cuvintele pe care le folosești. Este ca și cum ai avea miresă o complezență.

Orele nemăsurate în care uiți să mănânci spun că de fapt îți pierzi cam toate simțurile practice. Există un punct de la care asumarea POEZIEI seamănă cu sinuciderea.

Când ai de-a face cu prea multe complezențe ești dispus să renunți la orice. Nu e vorba de abulie, ci de neîncredere în cei cu care vorbești.

Există foarte multe cuvinte rele care vorbesc obiectiv despre noi. Pentru a nu aglomera riscurile sociale în care și așa exist, am învățat să ocolesc în discuții ideile care-i favorizează pe interlocutori. Orice substituție seamănă cu lașitatea. Dar ideile fixe ale unui om nu-s schimbate nici de revoluții. Acel om există doar „așa“, sau „așa“.

Frecvența cu care orășenii își privesc ceasurile te face să crezi că vor muri prea repede.

Există străzi pe care ai vrea să te plimbi numai tu. Ai văzut atâția proști care nu știu să aibă nici măcar bunul-simț al zidurilor, încât te gândești că egoismul ocazional este un mijloc de a te apăra.

Foarte mulți oameni nu te pot uita fiindcă ai avut cândva harul de a le scrie scrisori impertinente din cauza excesivei lucidității. Nu te pot uita – în bine.

Dacă ți-ai găsi în munți o meserie în care să nu ai de-a face zilnic cu capete seci, ai renunța oricând la miresmele orașului. Dar nu te-ai putea despărți definitiv de ele.

Continuă să ți se facă silă atunci când intri în locuințe în care nu există cărți și flori. Pleci repede întotdeauna, acolo devii sărac.

Borca, 1 august 1980

RĂZLEȚE (II)

Într-o cameră cu trei târfe. Plus Adrian. Erau trei. După ce-ai plecat i-ai zis lui Adrian: „Când de târfe.“ Erau trei. Dar foșgăia putregaiul prin ele ca printr-o stivă.

Printre cele trei era și Vicki. Care este la fel. Doar mai subțire. Dar nu e decât o silnicie pe care nu o vei mai atinge. Există rugini de care e bine să te aperi. Reținuse că i-ai spus într-o ultimă scrisoare, acum un an și ceva, că-i zisesei „snoabă aleasă“. Doar n-are altceva de făcut!

„Talentul“ cu care vă discreditați (tu și Adrian) în ochii anonimilor cu care ați întârziat în unele din ultimele zile, e sigur că derutează. Deși, ironic, vă spuneți lucruri adevărate, ascultătorii de ocazie nu pot crede, tocmai din cauza detașării cu care vă vorbiți, că vorbiți serios. Și, de fapt, așa vorbiți. E bine că știți să vă spuneți orice peste capetele îngrămădite ale proștilor.

Imediat ce te-ntorci în munți apar certurile, neînțelegerile. Faptul că mama bea te deranjează cel mai mult.

Iolanda n-a reușit. Asta te mânănește – sincer vorbind.

Ascultă muzică. Numai așa te poți detașa de nervi.

La 16 iunie 1881, Eminescu i-a scris Veronicăi Micle o scrisoare de la Constanța. Ce târziu se află astfel de lucruri! Ți-amintești că ani în șir ai fost „mințit“ în școală că Eminescu n-a văzut marea.

Eminescu s-a dus pe țârm ca un om practic, dar a simțit-o genial, ca pe o „nemărginire pururea mișcată“.

Ești plin de nervi. Orice ți-ar zice cineva îți sare țandăra. Și de ce propensiunea pentru a sparge tot ce e-n jurul tău. Numai „educația“ dată de cărți te face să te abții, să nu-ți pierzi cumpătul de tot.

Nu-ți mai pasă când răspunzi la scrisori. Nu-ți mai pasă de ce nu răspunzi. Îți pierzi din bun-simț? Danger!

Ce trist e să fugi din oraș sperând în liniștea de acasă, dar acasă nu mai e liniște, și liniște, și liniște,... nu mai e!

Mihai Pascaru a trecut pe la tine în lipsa ta. Ți-a umblat prin cărți și ți se pare enervant că și-a permis așa ceva. Doar nu-ți este un mare prieten, e un cunoscut oarecare!

Din nou vorbești prea mult și scrii prea puține poeme! Este deprimant!

Nichita Stănescu

Două reviste românești, „Luceafărul“ și „Flacăra“, prin Gh. Tomozei, respectiv Al. Piru, vorbesc despre posibilitatea acordării Premiului Nobel lui Nichita Stănescu. Poate că, în sfârșit, începem să ne dăm seama că trebuie să ne iubim marile valori, nu să le „depășim“ denigrându-le. Nu neapărat vorbind despre posibilitatea unor mari premii internaționale, dar oricum...

Nichita, imperturbabil și genial, ne învață și pe noi să apărăm VALORILE.

Un posibil poet deosebit poate fi Nichita Danilov. Prima lui carte, apărută zilele trecute, „Fântâni carteziene“ (un titlu stors!) afirmă, prin câteva poeme, un poet viguros.

Să așteptăm.

3 aug. 1980

RĂZLEȚE (III)

N-ai nici o stimă pentru muzica „disco“. Este atât de subțire și lipsită de personalitate încât nu întâmplător proliferază în rândul celor care cred că arta e ceva tare ușor.

Continui să privești box. Și continui să fii uimit că ești absolut împotriva bătăii, lovirii, dar îți place să privești meciurile de box de la TV. Poate pentru că nu înțelegi termenul de „competiție“, de „bătălie“, decât în sport.

Din nou umblând prin pădure, bezmetic și amețit de plăcere, de sensuri. Cu siguranță că PĂDUREA este cel mai fascinant lucru de pe pământ.

În „Napoca universitară“ nr. 3-5/1980, la „Revista revistelor“, Nicolae Băciuț, vorbind de „Dialog“ nr. 73-74/1980, spune la un moment dat: „Poezia, reprezentată prin Liviu Antonesei și Aurel Dumitrașcu ne dezvăluie două temperamente lirice notabile, am zice chiar două voci poetice distincte prin modul de re-prezentare a realului, absurdului, ironicului și ludicului.“

De câțva timp ți-a scris o educatoare de pe lângă Roman, Marina Dascălu, încântată de poezia pe care o scrii. Desigur i-ai răspuns. Ți-a scris din nou. Ți-a surprinzi sufletul: e din nou dispus să se entuziasmeze. Adică e vorba de faptul că atunci când cunoști un om nou ești dispus să-i scrii cele mai profunde scrisori, poate și cele mai frumoase, chiar dacă nu știi cât va ține „posibilitatea“ noii prietenii.

Sorin Grecu continuă sarabanda afirmațiilor mai mult orgolios insolite decât aplicate. Îl disprețuiește pe Mircea Cărtărescu pentru simplul motiv că la o întâlnire „Cenaclul de luni” – „Echinoc”, Mircea i s-a părut nu mai știu cum. Eu cred că totuși M. C. nu e un „prost”, cum se exprimă S. Grecu, ba chiar că e-n stare să scrie poezie mare, dar nicio clipă ce poezie cuminte.

Cărtărescu a scris anul trecut un ciclu de „Georgice” care, chiar dacă sunt mai mult un fel de experiență, au uimit și pus pe gânduri prin originalitatea lor copleșitoare.

Disprețul lui S. Grecu pentru Nichita Stănescu este de prost-gust. Marii poeți nu pot fi disprețuiți. Doar dacă ești un orgolios insignifiant, neputincios și coleric. Sorin?!

Dacă ai avut vreodată puritatea și blândețea exprimate într-o femeie, atunci aceea n-a fost decât VIORICA – pe ea o vei iubi toată viața, de ea-ți va fi întotdeauna dor, ea va însemna întotdeauna cea mai suavă pierdere.

Seara, că doar și ea-i o obișnuință, mama a venit din nou cam amețită. Inconștiența amețește, nu numai vinul... Discuția cu ea, nu se putea purta decât ironic.

Nu i-ai spus că: „Vezi, mergi strâmb”, sau „Nu mergi drept” ci: „Ai grijă, că mergi greșit”.

La un moment dat ți-a zis: „Tu ești dușmanul meu!” „Dușmanul de clasă, nu?!”, „Da, dușmanul de clasă!”, „Da, dușmanul de clasă al bețivilor!”

Discuția a continuat până a zis așa: „Mă, du-te la dracu' și fă două matane și bea un ceai de tei!” Te-ai amuzat copios.

După tare multe zile în care n-ai scris niciun poem, în seara aceasta te-ai regăsit, ai scris multe „Învățăături” și câteva texte mai lungi.

Erai fericit.

Azi, lecturi din Theodore Roethke („Vorbe pentru vânt”) și o carte de eseuri a lui Michel Butor – „Repertoriu”.

Ai revăzut-o și pe Marie, era tare frumoasă și tristă (n-a luat examenul de treaptă).

Sanda Butnaru – o femeie la care ai văzut numai sânii.

Seara nu este lumină. S-a întrerupt curentul electric. Îți continui „activitatea de spirit” la lumina lumânării. Într-un fel nu făceai decât un lucru: reinventai Evul Mediu, poate și gândul de a te duce până în beci cu lumânarea, după o cană de vin vechi.

Cele mai frumoase versuri pe care le-ai scris în seara aceasta sună așa:

„Sirenele au scufundat toate corăbiile marinarii nu au vrut să moară
în marile porturi paupere femei
au orbit privind marea.“

4 aug. 1980

Îi răspunzi lui Lenți. Ea a rămas mereu o iubire pe care n-ai putut-o asimila cu adevărat, de care nu te-ai putut bucura. Toate întâlnirile voastre au fost ratate. Din încăpățănare. Și poate că nu numai.

În munți, oamenii spun că muncești numai dacă faci ceea ce fac ei: tai brazi, cosești, corhănești, sapi. Celelalte nici nu-i interesează și nici nu le prețuiesc. Că scrii sau ești la un birou, sau profesor: pah, ăștia-s „puturoșii“ – pentru ei. Când te văd muncind la coasă – oamenii rânjesc satisfăcuți, parcă ar zice: „Muncește, fir-ai al dracului, ce, tu ești domn?“

Au trecut două luni de la acea ruptură a vaselor de sânge la piciorul drept. Și-n seara aceasta te mai sâcăie piciorul. S-or fi mutat țigani în sângele tău!

Pământul este singura idee fixă a țăranului. Este imposibil să-l determini să renunțe la ceva din acest pământ al lui, chiar dacă e aproape mort. Ceva diabolic îi stăpânește pe acești martiri ai sapei și coasei, ai soarelui verii, acești oameni care nu iau niciodată concediu.

ȘTIRI: Angela F. te salută de la Mamaia. Nu a mai plecat în Italia. De ce?

A început campionatul de fotbal. Ne vom amăgi din nou că bucuriile sunt dese.

E arșiță. Ultimele cireșe sunt negre și sătule de viață.

Copacii nu pot fi descriși, e suficient să-i privești. Filozofia lor nu-i deloc lineară.

În zilele când muncești și fizic te simți mai puțin singur, sunt momente în care nu știi ce mai e inutilitatea.

5 aug. 1980

LECTURI

Cam cum arată o după-amiază în care nu faci decât să citești?

Entuziastă, cu pasaje care te și plictisesc, cu scurte ieșiri în verdele ierbii, cu muzică.

Ai citit un poem excelent al lui Allen Ginsberg: „Ignu“. Periplul a continuat prin poezia lui Jules Supervielle, Pius Servien, Paul Lahovary, Marc Guyon (dar niciunul nu te-a mulțumit), Radivoje Pešić (născut în 1931), Tahsin Sarac (poet turc, născut în 1930, cu multe poeme memorabile!); ai continuat cu câteva pagini din monumentală carte neterminată a lui Sartre: „L'Idiot de la famille“ – dedicată lui Flaubert („Gustave“ – cum îi spune familiar Sartre), dar în care Sartre vorbește de tot universul său. Continui cu articole despre Sylvia Plath și Gabriel Garcia Marquez, cu recenzii la unele cărți apărute de curând. Citești și multe poeme de Ioana Ieronim, Virgil Mazilescu, Gabriel Chifu (poeti minunați!). Apoi despre Muzeul de artă medievală Cluny, despre „poezia lui Nichita Stănescu“ (primul articol-sinteză al lui Alex. Ștefănescu în „Cronica“ nr. 31/1 aug 1980). Citești poeme insignifiante de Valeriu Stancu și Dan Movileanu (cât timp Iașul va tot promova non-talente?!).

Un poem lung „La căsuța mamei“, de Nikolaus Berwanger îți merge la suflet ca tot ce scrie acest scriitor german.

Și o povestire de Irving Shaw.

Și dese „vizite“ prin dicționare, lungi „șederi“ în ele.

Și poeme de Jerzy Harasymowicz, Roman Śliwonik, Stanisław Jerzy Lec, Jarosław Iwaszkiewicz, Gérard Bayo și Victor Felea (acest poet trebuie regândit; pentru că nu scrie rău, deși a scris tare mult!).

E tot 5 august 1980

ZIUA INCONȘTIENȚEI

Între atâtea zile-sărbători, între atâtea zile de cinste, există și o zi-inversă, o zi a Inconștienței. E ziua de 6 august. 6 august – este cea mai tristă dată din istoria oamenilor. Ziua în care nimeni n-a mai surâs la Hiroshima. În '45. Este îngrozitor să crezi că a existat o asemenea zi, o zi în care totul s-a crispat în favoarea neantului. Și totuși a existat. Această criză de nebunie a omului, totuși n-a fost o învățătură. Nu întâmplător există o anumită derută în mințile tuturor oamenilor lumii. Mă gândesc la mine, ca scriitor: bombele ar putea anula orice noțiune despre Terra;

pentru mine este imposibil de realizat că toate cărțile, și muzeele, și templele, și toată arta vor fi prefăcute-n cenușă! omul, se știe, este întotdeauna cel dintâi care moare. De aceea nu-l mai pun între aceste „socoteli“.

Mâine e 6 august. Oamenii se vor duce la lucru, se vor iubi, vor râde, se vor certa, vor face copii, vor scrie, vor călători. Puțini dintre ei știu că acum 35 de ani a mai fost o zi de 6 august în care respirația a fost interzisă de inconștiență. Mâine e 6 august. Oamenii se vor duce la lucru, se vor iubi, vor râde...

7 aug. 1980, Borca

„SCHIMBAREA LA FAȚĂ“

Așa ceva s-a numit în termeni religioși ziua de ieri, 6 august. Te-ai dus cu mama la Ciungi, la fân. „Sărbătoarea“? O va ține popa, că n-are altceva de făcut. Ați muncit toată ziua, până seara târziu. Și ați terminat. Erai copleșit de oboseală. Dar din nou aceeași voluptate a acestei stări. Și nu eziți să te bucuri de ea. Întorcându-te, seara, cu bicicleta, îți era foame.

Ziua te-ai gândit la cât de mult imbecilizează uzura, pentru că la acești oameni din munți zilele nu-s „de muncă“, ci „de uzură“. Și la foame te-ai gândit, la modul nepretențios în care trăiesc; deși devenirea modernă este sinonimă undeva cu a deveni pretențios. Oamenii de aici au pierdut perspectiva viitorului, din moment ce niciodată nu știu decât de ziua lor de uzură, pe care o înfăptuiesc înciudați, dar știind că nu au ieșire, mai bine zis necăutând această ieșire, viața lor este o „complacere“ în uzură. Îi stimezi tare mult. Dar numai atât timp cât nu încearcă să predea lecții de estetică. Pentru că sunt esteți proști. Nu stimezi starea în care se „complac“, ci puterea cu care știu să trăiască totuși în nesfârșita monotonie a treburilor aceleași, pe care le fac zilnic. Dacă după o zi de uzură mai poți face diferența între felurile posibile de hrană? Nu. O bucată de mămăligă le place la fel de mult cât și o bucată de carne, cât orice bunătăți. Uzura fizică anulează preferințele, stomacul se relevă ca fiind un rebel taciturn înăscut. El trebuie hrănit. Nu contează cu ce. Dar trebuie să trăiești zile de uzură pentru a percepe mai bine lucrurile acestea.

În această zi în care aproape nimeni nu s-a dus la polog, fiind „sărbătoare“, este semnificativ de remarcat psihologia generală a acestor locuitori. Habotnici sau, în orice caz, suficient de fricoși pentru a nu risca în fața lui D-zeu, oamenii din munți nu trebuie educați.

Ei oricum n-ar asculta de alte rațiuni. Și dacă se bucură de minunile civilizației este sigur c-o fac absolut inconștient. Se bucură și atât.

Cred că marea dramă a acestor oameni este una singură, dar cu tragice incizii existențiale: faptul că niciodată nu vor gândi lumea prin implicare, și din alte unghiuri, ci doar din punctul lor de vedere; și această mărginire îi costă o viață întregă de monotonie.

„Follow Me“

E un film în regia lui Carol Reed pe care l-ai văzut aseară. „Urmărește-mă“ – se traduce. Un film cu o actriță pe care nu-ți amintești s-o mai fi văzut în vreun film: Mia Farrow. Un film din 1971. Și Topol a jucat.

Este un film-alarmă pentru acei bărbați care, odată căsătoriți, consideră că femeia e o simplă angajată la întreprinderea „SOTUL“.

Carol Reed, pe care-l stimezi mult de la „Agonie și extaz“, „Oliver“ sau „Ultimul războinic“ (Anthony Quinn – într-o partitură excelentă!), a făcut un film pentru care îi mulțumesc nu numai femeile, ci și bărbații care mai au întotdeauna puțin bun-simț, puțin entuziasm, puțină detașare, tare multă dragoste.

SCRISOAREA

Rusica ți-a scris cu dor.

S-au mai scufundat continentele. Au apărut altele. Jocurile sentimentelor din oameni sunt copleșitoare prin imprezibilitatea cu care se manifestă. O fotografie cu ea pe care a scris „cu afecțiune pentru Aurel, unul dintre cei mai minunați oameni din câți am cunoscut“, de ce te răvășește și ai insomnia?

ENESCU ȘI MENUHIN

Yehudi Menuhin, cel mai celebru violonist pe care l-a avut America, avea un adevărat cult pentru Enescu, pentru muzica lui. Iată ce afirmă în „Călătorie neterminată“ cartea sa de memorii: „A venit la San Francisco, pe când aveam șapte sau opt ani pentru a dirija propria sa Simfonie și a cânta Concertul de Brahms. Enescu m-a subjugat mai înainte de a răsuna prima notă. Chipul său atitudinea sa, părul negru, întreaga sa făptură afirmău parcă, sus și tare, că avea în față un om liber, puternic, neîncătușat de nimic, înzestrat cu spontaneitate, cu geniu creativ, cu înflăcărare. Iar muzica lui, când a început să cânte, avea o incandescență care depășea tot ce întâlnisem până atunci.“

Și: „Enescu va rămâne pentru mine, întotdeauna, Absolutul, etalonul cu ajutorul căruia îi judec pe ceilalți, găsindu-i pe toți, și în special pe mine, cu lipsuri“ (referindu-se la violoniști, desigur).

8 aug. 1980

Niciodată n-ai scris vreo poezie pe timp de arșiță. Mult timp nu ai înțeles acest lucru. Acum știi. Căldura mare îți amenință întotdeauna luciditatea.

Nu se poate scrie cu ADEVĂRAT decât dacă ești perfect lucid.

NICHITA STĂNESCU ȘI CRITICII

Perplexitatea multor critici de la noi în fața poeziei lui Nichita, nu exprimă decât o neputință de a „câștiga“ de partea lor un labirint al versurilor lui Nichita, imposibilitatea de a percepe profunzimea dusă până dincolo de limitele materiei a lui Nichita.

Umilința și perplexitatea criticilor îți amintesc de reacția asemănătoare a cititorilor și comentatorilor mediocri atunci când au apărut „Les fleurs du mal“ a lui Baudelaire, poemele lui Mallarmé, „Cântecele lui Maldoror“ ale lui Lautréamont, sau, mai recent, „Ulisses“ a lui Joyce. Timpul îi educă pe toți proștii. Oferindu-le, printre altele, și moartea. Este momentul în care acești critici criticași sfârșesc de a mai fi niște fantoșe.

OCTAVIAN PALER

Adrian ți-a împrumutat încă o carte de Paler. „Drumuri prin memorie: Egipt. Grecia“. Vei fi mereu copleșit de scrisul acestui om, cărțile domniei sale sunt, indiscutabil, dintre cele mai frumoase care au fost scrise vreodată. Sunt cărți pe care nu îndrăznești să le comentezi, pentru că nu ai cum să vorbești despre ceea ce spune Paler. Sunt atât de pline de sensuri, de poezie, este atâta filozofie în textele sale, încât nu te poți încumeta să mai spui ceva, parcă ți-e frică să nu strici ceva. Rămâne doar imensa plăcere a lecturii, sentimentul unei copleșitoare îmbogățiri, o nesfârșită liniște în întrebări, uimirea.

Atâta artă în cărțile sale, atâta gust și atâta adâncime, atâta frumusețe! Cărțile lui nu-s cărți de călătorie, ar fi o impietate să spunem asta.

Cred că aceste cărți ale lui Paler sunt niște cărți ale fericirii. Dincolo de sentimentul pe care ni-l dau, cred că nu mai au rost deloc cuvintele noastre.

9 aug. 1980

CĂRȚI

Parcurgi catalogul colecției „Meridiane“ (actuala „Globus“) 1966 – 1974. Constați că din cele 230 de titluri apărute, tu ai citit numai 29, dar din aceste 201 necitite, numai 16 dorești să le citești, printre autori fiind: Julio Cortázar, Michel de Ghelderode, Iris Murdoch, Siegfried Lenz, Grillet, Dürrenmatt, Max Frisch.

BUTOR, JOYCE, și tu

Ai citit cu mult interes un volum de eseuri de Butor. Multe din aceste eseuri păreau studii sociologice despre CARTE, foarte interesante, aplicate. Dar cele mai mare interes ți l-au trezit cele două eseuri despre Joyce: „Scurtă croazieră preliminară pentru o recunoaștere a arhipelagului Joyce“ și „Schiță pentru o înțelegere a lui Finnegan“.

Te mirase tot timpul faptul că „Ulisses“ nu se traduce în românește, neștiind că impedimentul îl constituie numeroasele fragmente cu o limbă INVENTATĂ de Joyce, prin derivare și alte procedee, folosind mai ales cuvinte latinești, franțuzești și, desigur, englezești. Ceea ce te-a mirat e că senzația de roman – colaj, de invenție lingvistică. Ți trecuse deseori și ție prin cap că te-ai gândit deseori să scrii ceva asemănător, dar mergând prin istorie, în special prin criza ei de nebunie: cruciade, mari războaie, Hiroshima, multidimensionalitatea riscurilor sociale, etc. Nu vei putea citi prea curând „Ulisses“, ar trebui să înveți engleza, mai întâi. Dar s-ar putea ca cele două eseuri ale lui Butor să fi fost declanșatorul unei cărți ciudate pe care o vei scrie, sigur nu așa lungă ca a lui Joyce („Finnegans Wake“ nu e mai puțin ciudată și întinsă), dar la fel de plină de sensuri, de aventurări în subsolul multor idiomuri, de colaje nu neapărat „literare“.

PRECIZARE PRELIMINARĂ

„Carnetele moro“ înlocuiesc ca să zic așa, jurnalul meu patetic și deseori insignifiant. Ele sunt o trecere prin cărți, neliniști, jur.

Subiectivitatea lor este subiectivitatea mea. Condiția particulară a omului care scrie este nu doar condiția riscului asumat ci poate și încrederea în constructive schimbări.

Sâmbătă 9 august 1980